

LA VALORACIÓ DE CAMBÓ SOBRE LA INDEPENDÈNCIA DE CATALUNYA

ALFONS ALMENDROS, professor jubilat d'economia mundial a
l'Escola Superior de Comerç Internacional
- Universitat Pompeu Fabra (ESCI-UPF)

14 de maig de 2018

El problema de la viabilitat econòmica de la independència de Catalunya només va ser tractat en públic per Cambó una vegada, el 6 de gener del 1923, en una conferència que feu a l'Associació Catalanista de la Barceloneta i que va ser recollida pel diari *La Veu de Catalunya* amb el títol: «En Cambó defineix les modalitats característiques de la Lliga». L'apartat de la conferència: dedicat al tema de la independència és mínim, però va tenir un gran interès per al públic de l'època. Tan cert és que una frase del discurs: «l'endemà de les festes de la independència», va servir de títol a una sèrie d'articles que el destacat filòsof i economista Joan Crexells va dedicar al mateix tema. Aquests articles on dissenyem de les opinions de Cambó són considerats un dels clàssics del tema.

Tanmateix, el tema l'interessava i el preocupava fins al punt que al seu arxiu («Arxiu de D. F. Cambó»), que ha arribat als nostres dies per la domicialització que ha tingut a Via Laietana, 30, antic despatx de Cambó i actual domicili d'Helena Cambó de Guardans, filla de Francesc Cambó i dels seus fills Guardans Cambó, trobem carpetes dedicades a reunir informació sobre aquest problema

Cambó es malfia de la catàstrofe espanyola de la qual sortiria la independència de Catalunya. Podria Catalunya sortir indemne? Després, en estructurar una nova economia, els ferrocarrils que uneixen el Principat amb Espanya o tota l'organització de la indústria serien només alguns dels problemes que es plantejarien. La poca població i el desequilibri entre Barcelona i la resta del territori serien altres problemes.

Cambó fa una comparació amb Portugal i conclou:

«Jo tinc el ple convenciment que el primer Govern que regis els destins d'una Catalunya independent se li presentaria el problema d'establir una nova fórmula d'unió, d'intel·ligència, amb els altres pobles d'Espanya».

Després d'aquesta afirmació, no cal dir que Cambó veu la independència com una «aventura que ens podria ser fatal» i que, segons ell, ens portaria al punt de començament, arribar a una entesa amb la resta d'Espanya.

Tot i tenir aquestes opinions negatives en públic sobre la independència de Catalunya, Cambó no només no va abandonar el tema sinó que, sorprenentment, va dedicar molts diners i moltes hores pagades dels seus col·laboradors per aprofundir en la qüestió de la viabilitat econòmica de la independència de Catalunya.

Tots aquests treballs han arribat als nostres dies recollits a la carpeta: «La posició econòmica de Catalunya enfront de la resta d'Espanya (1931) / Podria sostenir-se Catalunya?» III - 3/E de l'Arxiu de D. F. Cambó que ja hem mencionat.

El líder del grup de col·laboradors cambonians que es va ocupar de documentar la possible viabilitat econòmica de la independència va ser Miquel Vidal i Guardiola, economista de formació acadèmica, amb un domini extraordinari de l'idioma alemany (dues de les seves esposes van ser alemanyes) cosa que li va permetre fer de traductor en les estratègiques converses entre Cambó, Walther Rathenau (fundador i president de l'AEG alemanya) i Daniel Heinemann (home de confiança de Rathenau). En aquestes converses, la que avui diríem multinacional alemanya DUEG, amb interessos hidroelèctrics a l'Argentina, Xile i Uruguai ,per tal d'evitar la confiscació per part dels aliats guanyadors de la Primera Guerra Mundial es va transformar en la CHADE (Compañía Hispanoamericana de Electricidad), Cambó primer conseller delegat i després president va esdevenir multimilionari.

Vidal i Guardiola puntualitza als seus informes que Catalunya és una de les regions d'agricultura intensiva tot i que la indústria tèxtil està molt bé implantada i hi ha una naixent indústria química. L'atenció dels estudis es centra a l'agricultura per ser Catalunya als anys 20 i 30 un país de PIB predominantment agrícola.

Quatre productes centren l'atenció dels documentalistes cambonians: carn, blat, tabac i sucre, examinant xifres de producció i consum. Tot i tenir una gran força productora, les importacions d'aquests productes arriben a quatre-cents milions de pessetes de l'època.

La classe I de l'Aranzel Cambó (1922) tractava de col·locar els possibles superàvits de producció en relació amb el consum del país.

1931, Catalunya importa 1.200.000 tones de carbons minerals a un preu mig de 89 pessetes la tona sumant 106 milions de pessetes de l'època.

Pel que fa als derivats del petroli la producció catalana és nul·la però el consum era importantíssim. El 1931 va arribar als 514.815.000 litres i el preu mig va ser de 0,60 pessetes litre.

No hi havia refineries a Catalunya, les matèries petrolíferes entren al Principat ja refinades. Per tant, no podem prendre per base el preu d'origen de la matèria en brut. El cost pujava a 308.859.001 pessetes d'aquell temps. El consum de Catalunya representava el 25% del total d'Espanya.

Catalunya feia un gran consum de cotó encara que la seva major part sortia de la nostra terra un cop elaborat. El 1930, la importació de cotó va pujar als 97 milions de quilos. El 1931, 91,5 milions de quilos. Aquestes xifres representen uns 200 milions de pessetes anuals.

El consum de llana anual era de 10.270.000 quilos. La producció llanera de Catalunya sumava 746.081 quilos.

Pel que fa a la seda artificial, la producció catalana va representar el 1930: 2.700 tones i 3.234 d'importacions; el 1931: 2.850 de producció i 2.050 d'importacions; el 1932: 3.120 de producció i 2.880 d'importacions.

La maquinària, excepte la tèxtil, va tota fora de Catalunya.

A la carpeta: III - 3/E també es recollien opinions favorables i contràries a la independència econòmica de destacades personalitats.

L'opinió més favorable a la independència és la del cap de la investigació Miquel Vidal i Guardiola el que afirma: «Es pot suposar que Catalunya ven a Espanya més del qui li compra, li ven als preus més aproximats als preus internacionals

que als preus a que li compra havent-hi articles que li costen més d'un 60 i fins un 80 per 100».

L'opinió més contrària és la de l'exministre d'Hisenda de la Dictadura de Primo de Rivera, Calvo Sotelo (que signa els articles a la premsa «Maximo»), afirma que l'intercanvi de Catalunya amb les altres regions espanyoles no podria ser substituït, ni en volum ni en beneficis, pels suposats avantatges del comerç exterior del Principat si fos un país independent.

El publicista Ferrer i Collbató planteja sobre el ple triomf del nacionalisme i la separació en dos estats, descriu dos tipus de protagonistes: 1) Seudorromàntics: que demanen la llibertat nacional encara que suposi la ruina. 2) Seudodocumentats que diuen que una Catalunya lliure tindria una economia més pujant.

El desembre del 1935 el «Seminari d'Estudis Polítics, Socials, Econòmics i Culturals» de la Lliga Catalana va afirmar que l'estudi de les estadístiques d'importació i d'exportació, inclosa o exclosa Catalunya, demostra que la separació econòmica de Catalunya elevaria el dèficit econòmic d'Espanya en més de 700 milions de pessetes d'aquell temps d'impossible compensació.

La història demostra la impossibilitat d'evitar artificialment a la resta d'Espanya la caiguda econòmica i monetària.

La carpeta de la Independència de Catalunya recull més estadístiques, més valoracions i més opinions que ocuparien una gran extensió. Però el punt més destacat de tot plegat és com Cambó, havent manifestat fins i tot en públic la seva posició no gens favorable a la independència va emprar temps, diners, i hores dels seus documentalistes, per explorar la viabilitat econòmica de la independència.

Aquesta carpeta és només una de les 562 carpetes que componen l'arxiu cambonià. Cal destacar també les dues carpetes dedicades al «*crack*» de 1929. La col·lecció de carpetes dedicades al problema de les reparacions de guerra que havia de pagar Alemanya després de la Primera Guerra Mundial.

A més del paper capdavanter ja mencionat de Miquel Vidal i Guardiola altres importants economistes de formació acadèmica que van treballar per a Cambó són: Salvador Millet i Bel, Xavier Ribó i Lluç Beltran, i tot que la seva col·laboració va ser molt breu, l'aportació en metodologia i organització de Romà Perpinyà Grau va ser molt important.

Tot i que al tema de la viabilitat econòmica de la independència li va dedicar molt poc temps en públic podem rastrejar les seves opinions i conviccions sobre la llibertat i la independència dels pobles en els més de 250 articles de diaris i revistes publicats en català, castellà, francès i anglès.

També en algun capítol dels 8 llibres que va publicar, com ara: *Visions d'Orient*, hi ha una anàlisi i opinió sobre els nacionalismes i la lluita per la independència dels pobles i nacions de l'Europa Oriental.

Els temes financers i econòmics que són tractats per Cambó al llarg de la seva vida poden agrupar-se en diversos grans apartats.

- 1895 - 1910. Les hisendes locals ocupen el lloc central de les paraules i els escrits del polític català.
- 1910 - 1912. Arran de la dedicació a l'empresa bancària i de serveis s'experimenta una transformació.
- 1915. Les dues conferències sobre la banca catalana demostren un coneixement ple del que serà el seu principal instrument de treball: el servei d'estudis.
- 1917 i endavant, apareixen dues noves grans línies en l'obra de Cambó. La seva conferència a la Residencia de Estudiantes de Madrid sobre el finançament de la Gran Guerra obrirà el capítol dels seus discursos i articles sobre temes econòmics internacionals amb especial esment a les reparacions del primer conflicte mundial. La seva connexió amb grups bancaris i financers li van facilitar una informació i una visió d'aquests problemes d'exceptional qualitat.
- 1920 - 1921. Són publicats sota el seu impuls, el seu suport i la seva firma dues obres que presenten característiques de catàlegs enciclopèdics i on van col·laborar importants economistes. La primera tracta sobre els ferrocarrils i els seus problemes, la segona sobre la legislació comparada, història i estructura de la banca als països més importants de l'època.
- 1921. Aconsegueix l'aprobació de l'Ordenació Bancària al Parlament.

Aquestes obres enciclopèdiques són una demostració de la forma de treballar camboniana: equips de col·laboradors treballant sobre recopilacions d'informacions legals i d'estadístiques econòmiques.

D'altra banda cal remarcar dues conferències que obren l'apartat d'intents de visions globals econòmiques. Una sobre la indústria tèxtil catalana. Una altra sobre el paper de la iniciativa privada:

- 1931 «Plantejament integral de l'estructura econòmica espanyola».
- 1935 «Conflicte entre la iniciativa privada i pública en el funcionament de l'economia».

Com ha escrit un dels seus biògrafs: «En la producció copiosíssima de Cambó se perderá quien, para establecer el curso de sus ideas y sentimientos, no tenga en cuenta el diverso carácter de lo producido».

L'obra d'un home no cal que sigui escrita o reunida en una sola perquè tingui sistema, com explica el mestre Romà Perpinyà Grau: paraules, fets, actuacions poden configurar una obra. Conferències, discursos parlamentaris, articles de premsa, tot i ser limitats, en el seu fi immediat, poden, poden ser sistemàtics en el seu sentit, parts d'una obra.

El mestre Perpinyà Grau va escriure: «Una Obra, empero, para existir, no precisa ser reunida en un libro. La Obra de un hombre de acción puede tener cuerpo y sistemática, aunque jamás se concrete en un libro».

Bibliografia

Arxiu de D. F. Cambó: Carpeta III – 3/E. «La Posició Econòmica de Catalunya enfront de la Resta d'Espanya (1931) / Podria sostenir-se Catalunya?»

CAMBÓ, FRANCESC. «En Cambó defineix les modalitats característiques de la Lliga». Conferència al Casal Nacionalista de la Barceloneta. La Veu de Catalunya, 9 - 1, 1923.

ROMÀ PERPINYÀ GRAU. *De Estructura Económica y Economía Hispana*. Madrid 1952, Editorial Rialp.

- ALMENDROS, ALFONS. «El joven Cambó». *La Vanguardia*. Sección Opinión. Martes, 15 mayo 1984.
- ALMENDROS, ALFONS. «Las huellas de Cambó. Un rastro difícil de borrar». *La Vanguardia*. Sección Cultura. Martes, 8 diciembre 1987.
- ALMENDROS, ALFONS. «El jove Cambó: un desconegut». *Revista de Catalunya*. 1990, N° 41, pp.: 29-40.
- ALMENDROS, ALFONS. «Cambó i la Política Econòmica». *Revista de Catalunya*. 2008, N° 245, pp.: 44 - 50.
- ALMENDROS, ALFONS. «Francesc Cambó, la forja d'un *policy maker*». Biblioteca Abat Oliba 229. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 2000.